

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-45>

УДК 336.226.44

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

AN ENVIRONMENTAL TAX AS AN INSTRUMENT OF THE STATE ECOLOGICAL POLICY IMPLEMENTATION

Ярошевич Наталя Богуславівна

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-067X>

Якимів Андрій Ігорович

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1020-8481>

Yaroshevych Natalya, Yakymiv Andriy

Lviv Polytechnic National University

У статті досліджено стан екологічного оподаткування України за період з 2011 по 2020 роки. В результаті проведеного аналізу встановлено, що незважаючи на постійне зростання ставок екологічного податку в Україні, зростання обсягів його надходжень в понад 2 рази, коштів зведеного бюджету є недостатньо (від 20% до 50%) для фінансування охорони навколишнього природного середовища. При цьому встановлені ставки екологічного податку мало стимулюють суб'єктів господарювання модернізувати своє виробництво. Виявлено значну невідповідність податкового навантаження на «забруднювачів» водних об'єктів (3% від надходжень екологічного податку) рівням їх забруднюючої діяльності (30%-40% всіх витрат національної економіки на ліквідацію наслідків забруднення), що порушує принцип «забруднювач платить». Зарахування значної частини (до 46%) податкових надходжень екологічного податку до загального фонду бюджету унеможливує спрямування таких платежів на заходи щодо вирішення актуальних екологічних проблем. З метою удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні у статті запропоновано забезпечити спрямування надходжень від екологічного податку до спеціального фонду бюджету та визначено можливості збільшення джерел фінансування для вирішення актуальних екологічних проблем коштами зведеного бюджету шляхом розширення бази оподаткування та збільшення ставок екологічного податку в частині екологічної шкоди, нанесеної водним об'єктам.

Ключові слова: екологічний податок, загальний фонд бюджету, спеціальний фонд бюджету, зведений бюджет, фінансування природоохоронних заходів.

The article investigates the state of environmental taxation in Ukraine for the period from 2011 to 2020. The main task is to identify the problems and shortcomings of the environmental taxation system in Ukraine and identify approaches to its improvement. To this end, the article carried out (1) an analysis of the structure and dynamics of environmental tax income to the general and special funds of the consolidated budget of Ukraine, (2) the structure of environmental tax income to the consolidated budget was compared with that of national economy expenditures for the elimination of pollution consequences, and the structure investment needs of Ukraine for the implementation of the EU Directives in terms of environmental protection. As a result of the analysis, it was found that despite the constant increase in environmental tax rates in Ukraine, the increase in its revenues by more than 2 times, the consolidated budget funds are not enough (from 20% to 50%) to finance the necessary environmental protection measures. At the same time, the established environmental tax rates do not encourage economic entities to modernize their production. A significant discrepancy between the tax burden on the "polluters" of water bodies (3% of the environmental tax total amount) and the levels of their polluting activities (30% – 40% of all expenditures of the national economy on the elimination of the consequences of pollution) was revealed, which violates the "polluter pays" principle. Transferring a significant part (up to 46%) of environmental tax revenues to the general budget fund makes it impossible to direct such payments to measures addressing urgent environmental problems. In order to improve the system of environmental taxation in Ukraine, article (1) proposes to ensure the direction of environmental tax revenues to a special budget fund and (2) defines the possibility of increasing funding sources for solving urgent

environmental problems using the consolidated budget by expanding the tax base and increasing environmental tax rates in terms of environmental damage caused to water bodies.

Keywords: environmental tax, general budget fund, special budget fund, consolidated budget, environment protection measures funding.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Захист навколишнього середовища є необхідним елементом державної стратегії сталого розвитку. Податки є дієвим інструментом екологічної політики у багатьох країнах світу. Рівень захисту навколишнього природного середовища в Україні є невисокий – за екологічною складовою сталого розвитку Україна у 2020 році посідає 109 місце зі 180 країн світу [1]. А отже оподаткування не є достатньо ефективним інструментом екологічної політики в Україні. Взяті Україною міжнародні зобов'язання щодо охорони навколишнього середовища та сприяння реалізації довгострокових цілей сталого розвитку визначають необхідність удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основоположником ідеї екологічного оподаткування вважається А. Ріґу, який в 1920-х роках вперше визначив екологічні витрати виробництва та сформулював розуміння необхідності введення податку, що відкоригує економічні витрати до рівня, відповідного витратам суспільства. У своїй книзі «Економіка добробуту» А. Ріґу [2] запропонував спеціальні податки для виправлення негативних зовнішніх ефектів, в тому числі і у вигляді екологічної шкоди довкіллю, і відшкодування у вигляді субсидій для суб'єктів, що покращують довкілля. Теорія А. Ріґу здобула подальший розвиток праці G. Tullock [3], який припустив, що екологічний податок А. Ріґу може стати альтернативою традиційному оподаткуванню в формуванні державного бюджету, оскільки держава отримує стабільний дохід (податок виконує фіскальну функцію) і запобігає екологічному збитку (податок виконує компенсаційну і превентивну функції).

Питанням ефективності та оптимальності екологічного оподаткування в податковій системі присвячено багато досліджень вітчизняних та іноземних вчених. Зокрема, дослідники [4] прийшли до висновку, що оптимальна ставка податку на викиди забруднюючих речовин є нижчою, а не дорівнює граничному екологічному збитку, як це встановлено А.С. Ріґу. У випадку виробництва товару з дуже високою еластичністю попиту, істотний вплив на навколишнє середовище може бути досягнутий при низькій ставці екологічного

податку, і навпаки, коли еластичність попиту низька, вплив на навколишнє середовище може бути дуже малим, навіть при високій ставці податку [5].

Можливості та наслідки введення екологічних податків в умовах недосконалої ринкової економіки та неоптимальної податкової системи досліджували у Хорватії [6], у Румунії [7], в Китаї [8]. Дослідження продемонстрували різні результати, відмінності в яких були обумовлені предметом аналізу, специфікою застосовуваних у країні моделей оподаткування.

Виявленню проблем чинної системи екологічного оподаткування в Україні та дослідженню можливостей гармонізації вітчизняного податкового законодавства з європейським в частині екологічного оподаткування присвячено праці Самусевич Я.В. [9] Козюка В., Шиманської О., Возьного К. [10]; Найденко О.Є. [11]. Роль екологічного оподаткування в системі інструментів «зелених» фінансів досліджує Булавінець В.М. [12]; вдосконалення методики розрахунку ставок екологічного податку – Покатаєва О.В., Віхорт Ю.В. [13]; Авраменко Н.Л., Шпильківська З.В. [14].

Метою дослідження є встановлення проблем та недоліків системи екологічного оподаткування в Україні та визначення підходів до її удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Система екологічного оподаткування сформувалася в Україні з початку 90-х років. Після здобуття незалежності з 1991 року в Україні функціонував екологічний податок, який сплачувався за викиди забруднюючих речовин в повітряний басейн і скиди стічних вод у водні басейни і нанесену навколишньому природному середовищу шкоду. В 1994 році він був замінений платою за забруднення навколишнього природного середовища, яку в 1997 році замінив збір за забруднення навколишнього природного середовища. В 2009 році з метою належного фінансування створення та утримання сховищ зберігання радіоактивних відходів, екологічне оподаткування України було доповнено збором за утворення та тимчасове зберігання радіоактивних відходів. З прийняттям Податкового кодексу України з 2011 року знов був введений у дію екологічний податок.

Екологічний податок – загальнодержавний обов'язковий платіж, об'єктами оподат-

кування екологічним податком є (1) обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами; (2) обсяги та види забруднюючих речовин, які скидаються безпосередньо у водні об'єкти; (3) обсяги та види (класи) розміщених відходів, крім обсягів та видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях суб'єктів господарювання; (4) обсяги та категорія радіоактивних відходів, що утворюються внаслідок діяльності суб'єктів господарювання та тимчасово зберігаються їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк.

У структурі надходжень екологічного податку до зведеного бюджету спостерігається зростання обсягів надходжень екологічного податку, який сплачується за забруднення атмосферного повітря та його частки (від 37% до 63%) в загальній сумі екологічного податку. А також зростання обсягів екологічного податку за утворення та тимчасове зберігання радіоактивних відходів та його частки (від 14% до 26%) у сукупних надходженнях екологічного податку.

Обсяги надходжень екологічного податку як до державного, так і до місцевих бюджетів протягом 2011–2020 років зросли в більш ніж в два рази, що пояснюється постійним збільшенням розміру ставок податку протягом усього періоду його існування. Проте питома вага екологічного податку у доходах зведеного бюджету (від 1,1% до 0,4%) та питома вага у податкових надходженнях (від 1,3% до 0,5%) є незначними і мають тенденцію до зниження. До закріплення правового механізму стягнення екологічного податку Податковим кодексом, у 2006–2010 роках, частка екологічних платежів також не перевищувала 1% від доходів зведеного бюджету. Рівень податкових надходжень від сплати екологічного податку в Україні значно нижчий, аніж у всіх країнах ЄС – в інших Європи цей показник коливається у межах 4-12% доходів бюджету [15]. В європейських країнах екологічний податок виконує як компенсаційну функцію – надходження податку у кілька разів перевищують державні видатки на природоохоронні заходи, так і фіскальну.

Екологічні податки за своєю економічною сутністю є компенсацією за шкоду, заподіяну навколишньому середовищу і мають відповідати величині втрат суспільства, які викликані забрудненням навколишнього середовища. В основу екологічного оподаткування покладено принцип «забруднювач платить», згідно

якого втрати компенсуються тим фактором, через який вони виникли. Тому суми надходжень екологічного податку повинні покривати видатки на фінансування заходів, необхідні для відновлення навколишнього середовища. Проте прямого зв'язку між фінансуванням природоохоронних заходів і надходженням екологічного податку до бюджету не спостерігається. Протягом усього періоду існування екологічного податку, видатки зведеного бюджету на охорону навколишнього природного середовища перевищують обсяги надходжень екологічного податку (крім 2014 року, коли проводився секвестр бюджету). За рахунок екологічного податку може бути профінансовано від 50 до 80% природоохоронних заходів (35-70% якщо порівняти видатки на охорону навколишнього природного середовища з надходженнями екологічного податку без екологічного податку за утворення та тимчасове зберігання радіоактивних відходів).

Основна мета більшості екологічних податків та зборів – не наповнення державного бюджету, а стимулювання «забруднювачів» до використання більш екологічних технологій. Превентивна функція екологічного оподаткування полягає у стимулюванні інвестицій підприємств-забруднювачів у природоохоронні заходи та природозберігаючі технології. Модернізація виробництва повинна зменшити викиди, забруднення та відходи та у перспективі зменшити витрати на сплату екологічного податку та лібералізувати умови, що пов'язані з забрудненнями – спрощення отримання дозволів та ліцензій, збільшення нормативів тощо.

Загалом в Україні за період з 2011 по 2020 роки спостерігається зменшення обсягу забруднюючих речовин, які викидаються у атмосферне повітря стаціонарними джерелами та зменшення скидів забруднених зворотних вод у водні об'єкти, як і загального обсягу скинутих вод. Проте тенденція до зниження викидів і скидів викликана не дією превентивної функції екологічного оподаткування (модернізацією виробництва та впровадження екологічних технологій), а зменшенням ділової активності [15]. Динаміка кількості підприємств, які здійснюють викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря, як і кількості підприємств, які здійснюють скиди забруднених вод у поверхневі водні об'єкти в Україні також є спадною. Незважаючи на те, що об'єкти екологічного податку в натуральному вимірі зменшуються, обсяги надходжень від екологічного податку збільшуються.

Виходячи з того, за що стягується екологічний податок, серед усіх визначених законодавчо видів природоохоронних заходів, можна виділити чотири, які здебільшого мають фінансуватися за рахунок коштів екологічного податку, а саме: охорона і раціональне використання водних ресурсів; охорона атмосферного повітря; раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів; ядерна і радіаційна безпека. Умовно поділивши витрати на заходи по збереженню та джерела їх фінансування на сектори «повітря», «вода», «відходи», «радіаційна безпека» та «інше», та порівнявши структури секторів щодо витрат та джерел їх фінансування, можемо стверджувати, що пропорції надходжень від екологічного податку у зведений бюджет не відповідають пропорціям витрат національної економіки на ліквідацію забруднення. Це свідчить значну невідповідність податкового навантаження на «забруднювачів» та про порушення принципу екологічного оподаткування – «забруднювач платить». Загалом структура витрат національної економіки на захист навколишнього природного середовища за даними державної статистики (рис. 1) відповідає структурі інвестиційних потреб України для імплементації законодавства ЄС в частині охорони навколишнього

природного середовища (рис. 2), складеної за експертними оцінками. Це дозволяє припустити, що пропорції витрат на ліквідацію наслідків екологодеструктивної діяльності відповідають масштабам нанесеної шкоди. Тоді як структура надходження екологічного податку (рис. 3) не відповідає структурі нанесеної довкіллю шкоди.

Зокрема, надходження до зведеного бюджету від «забруднювачів» сектору «повітря» становлять 55–59% від загальної суми надходжень екологічного податку, тоді коли витрати на охорону навколишнього природного середовища в частині сектору «повітря» складають лише 15–19% від загальної суми витрат. По сектору «вода» – надходження екологічного податку від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти становить лише 3% від суми надходжень екологічного податку, а витрати національної економіки на очищення стічних та зворотних вод, захист і реабілітацію підземних і поверхневих вод – 30–40% загальної суми витрат. Тобто податкове навантаження в частині екологічного податку на «забруднювачів» є неспівмірним з витратами на ліквідацію наслідків їх діяльності, а отже, припускаємо, що і з обсягам їх забруднюючої діяльності. Підвищення деяких ставок екологічного податку з 01.01.2021 року

Структура витрат на охорону навколишнього природного середовища в Україні у 2019 році, %

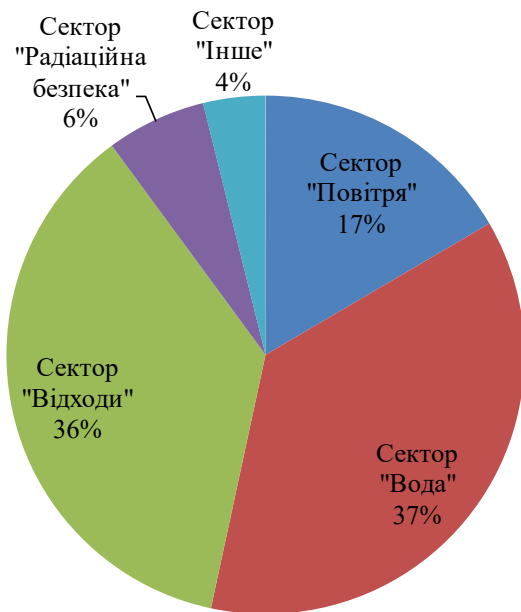

Рис. 1. Структура витрат національної економіки на охорону навколишнього природного середовища у 2019 році

Джерело: побудовано за даними [16]

Структура інвестиційних потреб України для апроксимації законодавства ЄС в частині захисту довкілля, %

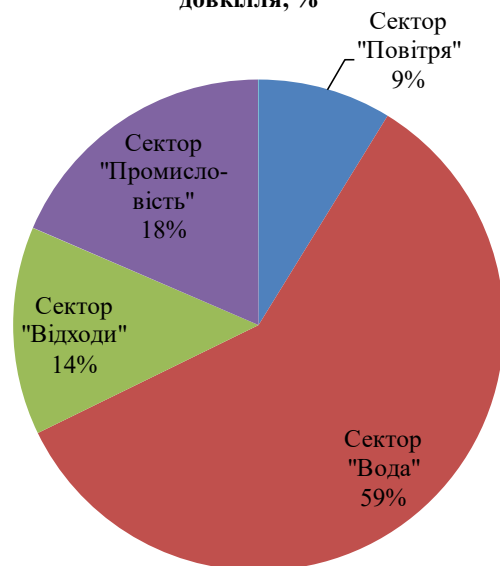

Рис. 2. Структура інвестиційних потреб України для апроксимації законодавства ЄС в частині захисту довкілля

Джерело: побудовано за даними [17]

навіть посилює розрив між оподаткуванням категорій «забруднювачів» і витратами на ліквідацію наслідків їх діяльності. Зокрема, ставка податку за викиди двоокису вуглецю (CO₂) збільшуються в 3 рази (з 10 грн/т до 30 грн/т), тоді коли за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти лише в 2 рази.

Поліпшення екологічної ситуації є неможливим без належного мотивування «забруднювачів». Тому розміри екологічного податку мають бути такими, щоб мотивувати власників підприємств-забруднювачів інвестувати у сучасні очисні технології і таким чином платити меншу суму податку.

Попри постійне зростання ставок екологічного податку фінансова мотивація забруднювачів в Україні до зниження викидів, скидів та розміщення відходів є недостатньою. Найбільшими «забруднювачами» стічних вод є металургійні підприємства, водоканали та суб'єкти господарювання у виробництві та постачанні електроенергії. Екологічний податок, який включається до собівартості, по відношенню до доходу таких суб'єктів господарювання, незначний – від 1%, до 2,2% [19]; в окремих галузях економіки розмір сплати екологічного податку знаходиться на рівні 0,1% від загального обсягу виробленої продукції. За таких умов мінімізація екологічного податку до сплати не виступає додатковим стимулом для проведення модернізації і екологізації виробництва. Лише одне підприємство ПАТ «Запоріжсталь» групи «Метінвест» зі списку «ТОП-100 найбільших забруднювачів» для заміни фільтра печі скористалося пільговим екокредитом за програмою Міністерства екології та природних ресурсів спільно з «Укргазбанк» та міжнародними партнерами [20], що також свідчить про низьку мотивацію забруднювачів. Тому розширення бази оподаткування та збільшення ставок екологічного податку особливо в частині оподаткування скидів у водні об'єкти, на нашу думку, дасть можливість збільшення джерел бюджетних природоохоронних видатків, зокрема, на вирішення актуальних екологічних проблем, пов'язаних з водними ресурсами.

Встановленням ставок екологічного податку на основі реальних масштабів негативного впливу на довкілля, пов'язане з проблемою проведення державного контролю за дотриманням екологічних нормативів. За відсутності розвиненої системи моніторингу й контролю за викидами й скиданнями підвищення екологічних платежів є неефективним. Податковий контроль за сплатою податку та відповідністю

Структура фактичних надходжень екологічного податку до зведеного бюджету у 2019 році, %

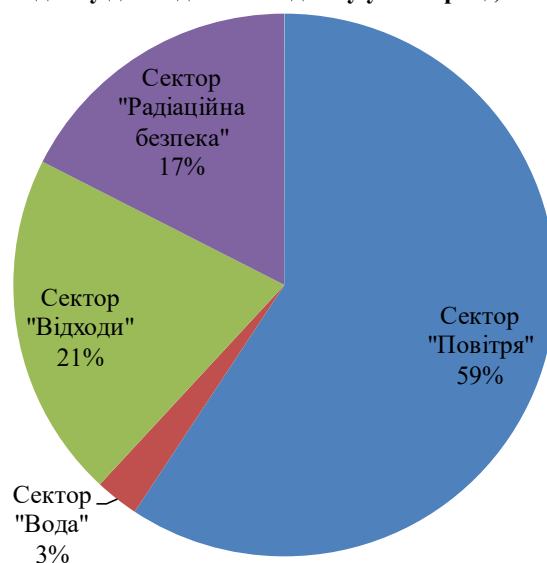

Рис. 3. Структура фактичних надходжень екологічного податку до зведеного бюджету України у 2019 році

Джерело: побудовано за даними [18]

нарахованого податку реальним викидам в атмосферне повітря, що здійснюється всіма 55 тисяч суб'єктів господарювання (за даними Рахункової палати) ускладнюється, а економічна ефективність екологічного податку стрімко знижується. Ситуація вимагає спрощення і підвищення прозорості механізмів обчислення екологічних податків. Натомість в ЄС податки на забруднення складають порівняно невелику частку від загального обсягу надходжень від екологічних податків – до 10%, у деяких країнах взагалі відсутні (наприклад, Німеччина) [15].

Розподіл коштів від сплати екологічного податку крім частини, що пов'язана з радіоактивними відходами, встановлюється Бюджетним кодексом. Протягом 2011–2020 років порядок розподілу неодноразово змінювався (рис. 4). Екологічний податок з моменту його введення розподілявся не лише між рівнями бюджетної системи, але й між спеціальним та загальним фондами бюджету. Через спеціальний фонд бюджету здійснюються видатки, що мають чітко закріплені напрями використання (тобто надходження екологічного податку у спеціальний фонд бюджету спрямовується на видатки на захист довкілля), тоді як через загальний фонд здійснюються видатки на виконання державою та органами місцевого самоврядування загальних функ-

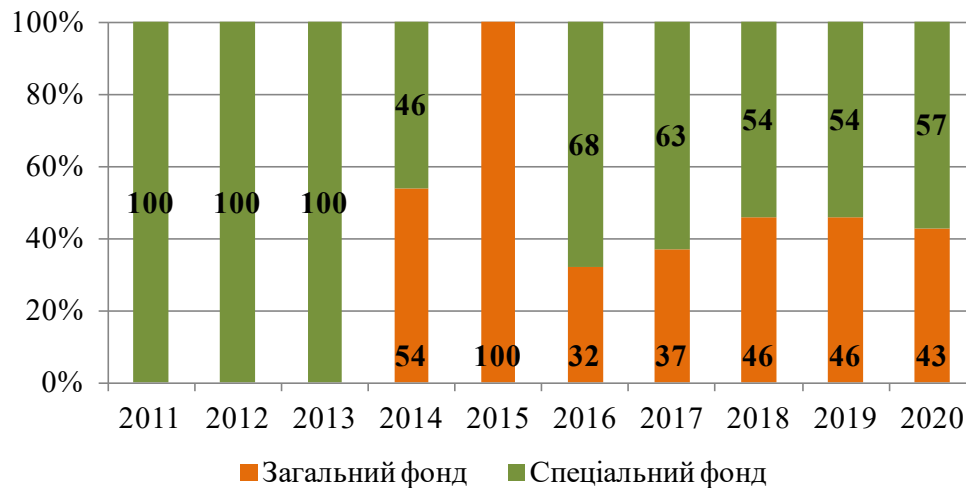

Рис. 4. Фактична структура надходжень екологічного податку у зведеному бюджеті України

Джерело: побудовано за даними [18]

цій – надання освітніх і медичних послуг, соціального захисту, оборони тощо.

Якщо до 2014 року всі надходження екологічного податку в Україні спрямовувалися до спеціального фонду бюджетів, з якого і здійснюються видатки на природоохоронні заходи, то з 2014 року значну частину (до 46% (рис)), 100% у 2015 році) екологічного податку передають до загального фонду бюджету. Таке використання коштів від надходження екологічного податку не дозволяє поліпшити стан навколишнього середовища. Розподіл значної частини надходжень екологічного податку у загальний фонд при одночасному плануванні видатків на природоохоронні заходи у мінімальному розмірі свідчить про значну непослідовність в екологічній політиці та в значній мірі фіскальний характер екологічного податку. За таких умов підвищення ставок екологічного податку не забезпечить реалізації функції захисту довкілля.

Висновки. Результати проведеного дослідження стану екологічного оподаткування в Україні дозволяють зробити висновки, що чинна практика екологічного оподаткування в Україні мало сприяє забезпеченню зростання екологічно орієнтованої економіки та екологічної безпеки. Існуюча система екологічного оподаткування не націлена на вирішення стратегічних завдань державної політики в галузі екологічного розвитку.

При постійному зростанні ставок екологічного податку в Україні з моменту його запровадження, обсяг надходжень від цього виду оподаткування та його частка у податкових надходженнях залишаються незначними і

недостатніми для фінансування необхідних природоохоронних заходів. При цьому обсяги сукупних видатків на охорону навколишнього природного середовища перевищують надходження екологічного податку в цілому і ці видатки фінансуються за рахунок інших доходів бюджету.

Відсутність цільового спрямування екологічного податку та зарахування значної частини податкових надходжень від екологічного податку до загального фонду бюджету унеможливує спрямування таких платежів на заходи щодо вирішення проблем навколишнього природного середовища і суперечить концепції екологічного податку. Необхідно забезпечити спрямування надходжень від екологічного податку до спеціального фонду бюджету, отримані кошти від якого будуть спрямовані виключно на природоохоронні заходи.

Екологічний податок не виконує в достатній мірі превентивну функцію. Низькі ставки екологічного податку не стимулюють суб'єктів господарювання модернізувати своє виробництво.

Система екологічного оподаткування в Україні потребує значного удосконалення з метою виконання екологічним податком своїх функцій. Для досягнення поставлених орієнтирів у екологічній сфері необхідним є забезпечення цільового і ефективного використання коштів від екологічного податку, удосконалення механізмів витрачання коштів від сплати екологічного податку та фінансування природоохоронних заходів; економічно обґрунтоване підвищення ставок екологічних платежів з врахуванням можливих негативних наслідків. Збільшення джерел фінансу-

вання для вирішення актуальних екологічних проблем коштами зведеного бюджету може бути досягнуте за рахунок (1) зарахування екологічного податку до спеціального фонду бюджетів у Фонд охорони навколишнього при-

родного середовища та (2) розширення бази оподаткування та збільшення ставок екологічного податку в частині обсягів та видів забруднюючих речовин, які скидаються безпосередньо у водні об'єкти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Environmental Performance Index. 2020. URL: <https://epi.yale.edu/epi-country-report/UKR>
2. Pigou, A.C. (1932) *The Economics of Welfare*. 4th ed. MacMillan, London, UK. URL: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4154221/mod_resource/content/0/Pigou-The_Economic_of_Welfare_1920.pdf
3. Tullock, G. (1967) Excess Benefit. *Water Resources Research*, 3(2), 643–644. DOI: <https://doi.org/10.1029/WR003i002p00643>
4. Bovenberg, A. L. & Goulder, L. H. (1994) Optimal environmental taxation in the presence of other taxes: general equilibrium analyses. *American Economic Review*, 86(4), 985–1000. URL: https://www.researchgate.net/publication/4722822_Optimal_Environmental_Taxation_in_the_Presence_of_Other_Taxes_General-Equilibrium_Analyses
5. Sandmo, A. (2009) The Scale and Scope of Environmental Taxation. *Norwegian School of Economics and Business Administration (NHH). Institutt for Samfunnsøkonomi*. Paper No. 18. DOI: <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1554948>
6. Hodžić, S. & Bratić, V. (2015) Comparative analysis of environmental taxes in eu and Croatia. *Ekonomika misao i praksa*, 2, 555–578. URL: <https://hrcak.srce.hr/149659>
7. Andrei, J., Mieila, M., Popescu, G. H., Nica, E. & Cristina, M. (2016) The Impact and Determinants of Environmental Taxation on Economic Growth Communities in Romania. *Energies*, 9(11), 902. DOI: <https://doi.org/10.3390/en9110902>
8. Liu, Yu., Li, R-L. Song, Ya., & Zhang, Z.-J. (2019) The Role of Environmental Tax in Alleviating the Impact of Environmental Pollution on Residents' Happiness in China. *International Journal Environ Res Public Health*, 16(22), 4574. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph16224574>
9. Самусевич Я.В., Солодуха М.В., Теницька І.А. Перспективи реформування системи екологічного оподаткування в Україні з урахуванням досвіду ЄС. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 25. С. 579–586.
10. Козюк В., Шиманська О., Возьний К. Тенденції екологічного оподаткування в Європі. *Світ фінансів*. 2019. № 4(61). С. 8–22.
11. Найденко О.Є. Проблеми екологічного оподаткування та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 8. С. 627–633.
12. Булавинець В.М. Екологічне оподаткування як інструмент «зелених» фінансів. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.116>. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/118.pdf
13. Покатаєва О.В., Віхорт Ю.В. Український і зарубіжний досвід використання податкового інструменту у сфері екологізації національної економіки. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2015. № 1(82). С. 159–164.
14. Авраменко Н.Л., Шпильківська З.В. Шляхи удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні. *Молодий вчений*. 2015. № 2(17). С. 58–63.
15. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ : Фондація «Відкрите Суспільство». 2017. 105 с.
16. Довкілля України. Статистичний збірник / *Державна служба статистики* (2020). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_dov_zb.htm
17. Індикативна вартісна оцінка апроксимації законодавства України до права і політики ЄС у сфері охорони довкілля. *Проект Європейського Союзу «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні Секторальної бюджетної підтримки*, Київ, 2014. URL: <https://mepr.gov.ua/timeline/?t=553&th=553&m=6&g=0&from=&till=>
18. Звітність / *Державна казначейська служба України*. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
19. Yaroshevych, N.B., Gutyj, B.V., Hrymak, O.Ya., Kushnir, L.P., Kalaitan, T.V., Kondrat, I.Y., Shevchuk, O.O. (2021). The state of environmental taxation in Ukraine and the main directions of reform. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(1), 350–359. DOI: https://doi.org/10.15421/2021_52
20. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Офіційний портал (2017). URL: <https://mepr.gov.ua/news/31608.html>

REFERENCES:

1. Environmental Performance Index (2020). Available at: <https://epi.yale.edu/epi-country-report/UKR>
2. Pigou, A.C. (1932) *The Economics of Welfare*. 4th ed. MacMillan, London, UK. Available at: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4154221/mod_resource/content/0/Pigou-The_Economic_of_Welfare_1920.pdf
3. Tullock, G. (1967) Excess Benefit. *Water Resources Research*, 3(2), 643–644. DOI: <https://doi.org/10.1029/WR003i002p00643>
4. Bovenberg, A. L. & Goulder, L. H. (1994) Optimal environmental taxation in the presence of other taxes: general equilibrium analyses. *American Economic Review*, 86(4), 985–1000. Available at: https://www.researchgate.net/publication/4722822_Optimal_Environmental_Taxation_in_the_Presence_of_Other_Taxes_General-Equilibrium_Analyses
5. Sandmo, A. (2009) The Scale and Scope of Environmental Taxation. *Norwegian School of Economics and Business Administration (NHH). Institutt for Samfunnsøkonomi*. Paper No. 18. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1554948>
6. Hodžić, S. & Bratić, V. (2015) Comparative analysis of environmental taxes in eu and Croatia. *Ekonomika misao i praksa*, 2, 555–578. Available at: <https://hrcak.srce.hr/149659>
7. Andrei, J., Mieila, M., Popescu, G. H., Nica, E. & Cristina, M. (2016) The Impact and Determinants of Environmental Taxation on Economic Growth Communities in Romania. *Energies*, 9(11), 902. DOI: <https://doi.org/10.3390/en9110902>
8. Liu, Yu., Li, R-L. Song, Ya., & Zhang, Z.-J. (2019) The Role of Environmental Tax in Alleviating the Impact of Environmental Pollution on Residents' Happiness in China. *International Journal Environ Res Public Health*, 16(22), 4574. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph16224574>
9. Samusevych Ya.V., Solodukha M.V., Tenytska I.A. (2018) Perspektyvy reformuvannya systemy ekolohichnoho opodatkovannya v Ukraini z urakhuvannyam dosvidu EU [Prospects for reforming the environmental taxation system in Ukraine, taking into account the experience of the EU]. *Infrastruktura rynku* [Market infrastructure], issue 25, pp. 579–586. (in Ukrainian)
10. Kozyuk V., Shymanska O., Voznyy K. (2019) Tendentsiyi ekolohichnoho opodatkovannya v Yevropi [Trends in environmental taxation in Europe]. *Svit finansiv* [World of Finance], no. 4(61), pp. 8–22. (in Ukrainian)
11. Naydenko O.Ye. (2017) Problemy ekolohichnoho opodatkovannya ta shlyakhy yikh vyrishennya [Problems of environmental taxation and ways to solve them]. *Ekonomika i suspilstvo* [Economy and society], issue 8, pp. 627–633. (in Ukrainian)
12. Bulavynets V.M. (2020) Ekolohichne opodatkovannya yak instrument «zelenykh» finansiv [Environmental taxation as a tool of "green" finance]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy], no. 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.116 (electronic journal). Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/118.pdf (in Ukrainian)
13. Pokatayeva O.V., Vikhort Yu.V. (2015) Ukrayinskyy i zarubizhnyy dosvid vykorystannya podatkovoho instrumentu u sferi ekolohizatsiyi natsionalnoyi ekonomiky [Ukrainian and foreign experience in using tax instruments in the field of greening the national economy]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo* [State and regions. Series: Economics and Entrepreneurship], no. 1(82), pp. 159–164. (in Ukrainian)
14. Avramenko N.L., Shpylkivska Z.V. (2015) Shlyakhy udoskonalennya systemy ekolohichnoho opodatkovannya v Ukraini [Ways to improve the system of environmental taxation in Ukraine]. *Molodyy vchenyy* [Young scientist], no. 2(17), pp. 58–63. (in Ukrainian)
15. Kanonishena-Kovalenko, K. (2017) *Ekolohichni podatok vid A do Ya*. Kyiv: Fundatsiya Vidkryte suspilstvo», 108. (in Ukrainian)
16. Navkolyshnie seredovyshe. Statystychnyi zbirnyk «Dovkillia Ukrainy». Derzhavna sluzhba statystyky. Dovkillia Ukrainy. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_dov_zb.htm (in Ukrainian)
17. Indykatyвна vartisna otsinka aproksymatsiyi zakonodavstva Ukrainy do prava i polityky Yes u sferi okhorony dovkillia (2014) Proekt Yevropeiskoho Soiuzu «Dodatkova pidtrymka Ministerstva ekolohii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy u vprovadzhenni Sektoralnoi biudzhethnoi pidtrymky». Kyiv. Available at: <https://drive.google.com/file/d/1rw5ubTsenc7rQOikhlURgLKuV2K-CCin/view> (in Ukrainian)
18. Zvitnist. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy. Available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannyaderzhavnogo-byudzhetu> (in Ukrainian)
19. Yaroshevych, N.B., Gutyj, B.V., Hrymak, O.Ya., Kushnir, L.P., Kalaitan, T.V., Kondrat, I.Y., Shevchuk, O.O. (2021) The state of environmental taxation in Ukraine and the main directions of reform. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(1), 350–359. DOI: https://doi.org/10.15421/2021_52
20. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. Official portal (2017). Available at: <https://mepr.gov.ua/news/31608.html> (in Ukrainian)